

ग्रामीण परसातील कुक्कुटपालन संकल्पने अंतर्गत भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गासाठी धनगर व तत्सम जमातीसाठी ७५ टक्के अनुदानावर चार आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या १०० कुक्कुट पक्ष्यांच्या खरेदी व संगोपनासाठी अर्थसहाय्य.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास, मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्र. कुक्कुट-२०१९/प्र.क्र.९३/पदुम-४,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १६ सप्टेंबर, २०१९.

प्रस्तावना :-

राज्यातील ग्रामीण भागामध्ये कुक्कुट पालन हा पूरक व्यवसाय न राहता अर्थाजनाचा स्वतंत्र स्रोत म्हणून पुढे येत आहे. पारंपारिक कुक्कुटपालन पद्धतीला तंत्रज्ञानाची जोड देणे, लाभार्थ्यांचे कौशल्य विकसित करणे, कुक्कुट पक्षी व्यवस्थापनामध्ये सुधारणा करणे आणि संतुलित आहाराची गरज लक्षात घेऊन परसातील कुक्कुटपालन व पशुसंवर्धनविषयक इतर योजना राबविणे तसेच, स्वयंरोजगार निर्मिती करून कुटुंबांचे आर्थिक उत्पन्न वाढविणेस्तव ग्रामीण परसातील कुक्कुटपालनास चालना देण्यासाठी राज्यातील मुंबई व मुंबई उपनगर हे दोन जिल्हे वगळून उर्वरित ३४ जिल्ह्यांमधील भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीसाठी ७५ टक्के अनुदानावर चार आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीचे १०० पक्षी खरेदी व संगोपनासाठी अर्थसहाय्य पुरविण्याच्या योजनेस मा. मंत्रिमंडळाने दि. ३० जुलै, २०१९ रोजी आयोजित मंत्रिमंडळ बैठकीत मान्यता प्रदान केलेली आहे. त्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

ग्रामीण परसातील कुक्कुटपालनास चालना देणेसाठी भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीसाठी ७५ टक्के अनुदानावर चार आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या १०० पक्ष्यांच्या खरेदी व संगोपनासाठी अर्थसहाय्य पुरविणे ही योजना सन २०१९-२० मध्ये राबविण्यास याद्वारे, शासनाची प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

योजनेचे कार्यक्षेत्र :-

राज्यातील मुंबई व मुंबई उपनगर हे दोन जिल्हे वगळता, उर्वरित ३४ जिल्ह्यांमधील महागनगरपालिका, नगरपालिका, नगरपरिषद, नगरपंचायत व कटक मंडळे वगळून इतर भागात ही योजना राबविण्यात यावी.

योजनेचे स्वरूप :-

या योजनेतर्गत प्रत्येक जिल्ह्यामधील भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीच्या १,००० लाभार्थ्यांची निवड करण्यात यावी. निवड झालेल्या प्रत्येक लाभार्थ्यास चार आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या (CARI Approved Low Input Technology Birds) १०० मिश्र कुक्कुट पक्ष्यांचा पुरवठा करण्यात यावा. प्रति जिल्हा १,००० याप्रमाणे एकूण ३४,००० लाभार्थ्यांना सदर योजनेतर्गत लाभ देण्यात यावा. निवड झालेल्या लाभार्थ्यांना प्रती पक्षी २.० कि. ग्रॅ. याप्रमाणे २०० कि. ग्रॅ. या मर्यादेत कुक्कुट पक्षी खाद्याचा पुरवठा करण्यात यावा. यासाठी सर्व लाभार्थ्यांना प्रकल्प किंमतीच्या ७५ टक्के शासकीय अनुदान अनुज्ञेय राहिल. उर्वरित २५ टक्के हिस्सा लाभार्थ्याने स्वतः उभारावयाचा आहे. प्रत्यक्ष योजना राबवितांना प्रतीपक्षी व खाद्याच्या प्रतीकिलो किंमतीमध्ये वाढ झाल्यास अनुदानाव्यतीरीक्तचा खर्च लाभार्थ्याने स्वतः करावयाचा आहे.

योजनेचे आर्थिक निकष :-

या प्रकल्पांतर्गत लाभार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या लाभाचे बाबनिहाय स्वरूप खालीलप्रमाणे राहिल.

अ. क्र.	तपशील	संख्या	खर्च (रुपये)
१	२	३	४
१	४ आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या पक्ष्यांची खरेदी किंमत (प्रती पक्षी रु. ६०/- प्रमाणे)	१००	रु. ६,०००/-
२	दोन महिन्यांचे कुक्कुट पक्षी खाद्य (प्रती पक्षी २०. कि.ग्रॅ. या प्रमाणात) दर रु. ३०/- प्रती किलो	२०० कि.ग्रॅ.	रु. ६,०००/-
एकूण प्रकल्प किंमत			रु. १२,०००/-
लाभार्थी हिस्सा			रु. ३,०००/-
शासन अनुदान			रु. ९,०००/-

बाबनिहाय एकूण ३४ जिल्ह्यांसाठी योजना खर्च

अ. क्र.	तपशील	संख्या	खर्च (लाखात)
१	४ आठवडे वयाच्या सुधारीत देशी प्रजातीच्या पक्ष्यांची खरेदी किंमत (प्रती पक्षी रु.६०/- प्रमाणे)	३४,०००	रु. २,०४०.००
२	दोन महिन्यांचे कुक्कुट पक्षी खाद्य (प्रती पक्षी २०. कि.ग्रॅ. या प्रमाणात) दर रु. ३०/- प्रती किलो	६८,०००	रु. २,०४०.००
एकूण प्रकल्प किंमत			रु. ४,०८०.००
२५ टक्के लाभार्थी हिस्सा			रु. १,०२०.००
७५ टक्के शासन अनुदान			रु. ३,०६०.००

लाभार्थी निवडीचे निकष :-

१. लाभार्थी हा भटक्या जमाती (क) या धनगर व तत्सम जमाती प्रवर्गातील जात प्रमाणपत्र धारण करणारा व १८ ते ६० या वयोगटातील असावा.
२. एका कुटुंबातील एकाच व्यक्तीस या योजनेचा लाभ देण्यात यावा.
३. परसातील कुक्कुटपालनासाठी निवडलेल्या लाभार्थ्याकडे स्वतःची पुरेशी जागा असावी.
४. लाभार्थी निवडताना भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीतील ३० टक्के महिला व ३ टक्के दिव्यांग लाभार्थ्यांना या योजनेअंतर्गत प्राधान्य देण्यात यावे.
५. योजनेचा लाभ मिळविण्यासाठी लाभार्थ्याने करावयाच्या अर्जाचा नमुना आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी निश्चित करून, तो सर्व संबंधित तालुक्याचे पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती यांच्याकडे उपलब्ध करून देण्यात यावा.

६. पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती यांनी या योजनेंतर्गत लाभ देण्यासाठी विहीत मुदतीत अर्ज स्विकारून असे सर्व अर्ज जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचे शिफारशीसह जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यात आलेल्या निवड समितीच्या मान्यतेसाठी जिल्हास्तरीय समिती यांचेकडे सादर करावेत.

योजना राबविण्याची कार्यपद्धती :-

सदरची योजना राबविण्यासाठी संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समिती खालीलप्रमाणे गठीत करण्यात येत आहे.

१. जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त	: अध्यक्ष
२. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद	: सदस्य
३. सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण (राज्यस्तर)	: सदस्य
४. सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन (मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्र)
अथवा, पशुधन विकास अधिकारी, सघन कुक्कुट विकास प्रकल्प
उपलब्ध असल्यास यापैकी एक	: सदस्य
५. पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती
(जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त यांनी नामनिर्देशित करावे)	: सदस्य
६. सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन
(जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त कार्यालय)	: सदस्य सचिव

जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीची कार्ये :-

जिल्ह्यातील भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात तालुकानिहाय लक्षांक निश्चित करून, प्राप्त पात्र अर्जातून सोडत पद्धतीने लाभार्थी निवड प्रक्रिया पूर्ण करण्यात यावी.

१. योजनेअंतर्गत लाभार्थीची निवड प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर तालुकास्तरावर एकदिवसीय कुक्कुट प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात यावे. प्रशिक्षण वर्गासाठी कुठल्याही स्वरूपाची आर्थिक तरतूद उपलब्ध करून दिली जाणार नाही.
२. लाभार्थीच्या एकदिवसीय प्रशिक्षणासाठी तालुक्यातील पशुधन विकास अधिकारी यांच्या सेवा उपयोगात आणाव्यात.
३. लाभार्थ्याने प्रशिक्षण पूर्ण केल्यानंतर स्वखर्चाने पक्ष्यांसाठी निवारा उभारावयाचा आहे.
४. लाभार्थ्याने पक्ष्यासाठी निवारा, कुक्कुट खाद्य व प्रत्यक्ष पक्ष्यांची खरेदी केल्याची खातरजमा स्थानिक पशुवैद्यकीय संस्थाप्रमुख व पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार) यांनी संयुक्तरित्या करून, तसा अहवाल जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त यांच्याकडे सादर केल्यानंतरच जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त देय अनुदान डीबीटीद्वारे (थेट लाभ हस्तांतरण पद्धतीने) लाभार्थ्याच्या बँक खात्यात वर्ग करतील.
५. एखाद्या तालुक्यात लाभार्थीची संख्या किमान लाभार्थी संख्येपेक्षा कमी आढळून आल्यास, जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीच्या मान्यतेने उर्वरित लक्षांक इतर तालुक्याकडे वर्ग करण्यात येऊ शकेल.

६. एखाद्या जिल्ह्यात लाभार्थ्यांची संख्या किमान लाभार्थी संख्येपेक्षा कमी आढळून आल्यास, आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांच्या मान्यतेने उर्वरित लक्ष्यांक इतर जिल्ह्याकडे वर्ग करण्यात येऊ शकेल.

कार्यान्वयन यंत्रणा :-

सदर योजनेचे अंमलबजावणी अधिकारी तसेच, आहरण व संवितरण अधिकारी संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त हे राहतील. विभागीय स्तरावर संबंधित प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन व राज्याकरिता आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे हे सनियंत्रण अधिकारी राहतील.

योजनेचे सनियंत्रण आणि मुल्यमापन :-

ज्या पशुवैद्यकीय संस्थेच्या कार्यक्षेत्रात सदरची योजना राबविली जाईल, त्या संस्थेच्या प्रमुखाने सदर योजनेचा १०० टक्के पाठपुरावा करावा. तसेच, रोगप्रतिबंधक लसीकरण आणि इतर बाबींसाठी लाभार्थ्यांना मार्गदर्शन करावे. पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती यांनी किमान ५० टक्के गटांची पडताळणी करावी. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद व जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त यांनी प्रत्येकी किमान १० टक्के गटांची पडताळणी करावी.

प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन (सर्व) यांनी त्यांच्या विभागातील योजनेच्या अंमलबजावणीचा मुल्यमापन अहवाल आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांना वित्तीय वर्ष संपल्यावर पुढील तीन महिन्यांच्या आत सादर करावा. आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी राज्याचा एकत्रित मुल्यमापन अहवाल त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह शासनास सादर करावा.

योजनेचा वित्तीय भार :-

आदिवासी विकास विभागामार्फत अनुसूचित जमातींसाठी सुरु असलेल्या योजनांच्या धर्तीवर भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम जमातीच्या विकासासाठी विशेष कार्यक्रम राबविणे या अंतर्गत विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व इतर मागासवर्ग व विशेष मागासवर्ग प्रवर्ग कल्याण विभागाने सन २०१९- २० मध्ये अर्थसंकल्पीत केलेल्या निधीमधून या योजनेसाठी रु. ३०६०.०० लक्ष निधी उपलब्ध होणार आहे.

योजनेसाठी नवीन लेखाशीर्ष :-

सदर योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी नवीन लेखाशीर्ष तात्काळ शासनास प्रस्तावित करावे. सदर प्रस्तावित लेखाशीर्षास, नियोजन, वित्त विभाग व मा. महालेखापाल, मुंबई यांची मान्यता प्रदान करून घेवून तसे कळविण्यात येईल.

योजना अंमलबजावणी मार्गदर्शक सूचना :-

भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम लाभार्थींना लाभ देण्याकरीता ग्रामीण भागात परसातील कुक्कुटपालनाच्या माध्यमातून अंडी व मांस उत्पादनात वाढ घडवून आणणे, उच्चतम पोषणमुल्य असलेल्या अंड्यांचा मानवी आहारात जास्तीत जास्त समावेश करणे, कुक्कुट मांस उत्पादन वाढविणे व भटक्या जमाती (क) या प्रवर्गातील धनगर व तत्सम बेरोजगारांना आर्थिक विकासाची संधी उपलब्ध करून देण्याच्या अनुषंगाने आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी त्यांच्या स्तरावरून तात्काळ सर्व संबंधित क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना निर्गमित कराव्यात.

सदरचा शासन निर्णय विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व इतर मागासवर्ग व विशेष मागासवर्ग प्रवर्ग कल्याण विभाग, नियोजन विभाग व वित्त विभागाच्या सहमतीने तसेच, वित्त विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्र.३८३ / २०१९ / व्यय-२, दि. १३.०९.२०१९ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आलेला असून, त्याचा सांकेतांक क्र. २०१९०९१६१६१५३७३६०१ असा आहे. सदर शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अनूप कुमार)
प्रधान सचिव (पदुम)

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई
२. मा. मंत्री (विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई
३. मा. मंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई.
५. मा. विधानसभा / विधानपरिषद सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ, (सर्व).
६. प्रधान सचिव, वित्त विभाग (व्यय-२ / अर्थ-१५) मंत्रालय मुंबई
७. अपर मुख्य सचिव, (नियोजन) मंत्रालय मुंबई
८. प्रधान सचिव, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व इतर मागासवर्ग व विशेष मागासवर्ग प्रवर्ग कल्याण विभाग मंत्रालय मुंबई
९. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, औंध, पुणे
१०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व संबंधित).
११. प्रधान महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१ / २, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर.
१२. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर.
१३. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन, (सर्व).
१४. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त, (सर्व संबंधित)
१५. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व संबंधित)
१६. बहुजन समाज पार्टी, डी-१ इन्सा हटमेंट, आज्ञाद मैदान, मुंबई
१७. भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ.बॅरक नं.१, योगक्षेम समोर, वसंतराव भागवत चौक, नरिमन पॉईंट, मुंबई
१८. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभुवन, एस.व्ही.पटेल रोड, मुंबई
१९. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी), महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोब मिल पॅलेस, वरली, मुंबई
२०. इंडियन नॅशनल काँग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई
२१. नॅशनलिस्ट काँग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरिमन पॉईंट, मुंबई
२२. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई
२३. निवड नस्ती (पदुम-४).